

Affaldshåndtering i Vestafrika

- den aktuelle situation og lovende initiativer

- fra kvartalsblad nr. 139 fra Terre-gruppen, Belgien, vinter 2012
- interview ved Benoît Naveau, koordinator for Vestafrika hos non-profit-organisationen "Autre Terre"
- oversat af Carsten Carstensen.

Ud over Afrikas store ernæringsproblem står kontinentet også over for den store udfordring at skulle håndtere sit affald. Ud fra de sanitære forholds katastrofale tilstand i de afrikanske byer er også affaldshåndteringen i mange tilfælde et nærmest uløseligt problem: Staten gør for lidt, ingen eller kun lidt infrastruktur er til stede (*affaldspladser, transportmidler*), og meget af affaldet genbruges ikke. En FN-rapport fra 2009, på initiativ af Kommissionen for Afrikanske Økonomiske Forhold, gør status over situationen.

Affaldshåndtering: En offentlig opgave

Affaldshåndtering burde være en offentlig opgave, og det kan så være fra centralt, regionalt eller kommunalt hold. Men i praksis betyder pengemangel eller dårlig administration, at staten intet udretter på området eller kun ufuldkomment. Således i Kaolack Kommune i Senegal, hvor borgerne ganske vist betaler afgifter for at få affaldet fjernet; men dette udføres af private foreninger. Således havner affaldet (*genanvendeligt eller ej*) på uautoriserede lossepladser i udkanten af byen.

FN bemærker hertil: "De aktuelt foreliggende ordninger i mange afrikanske lande overlader ansvaret for affaldshåndteringen til kommunerne, som ofte mangler udstyr. Overholdelsen af regler og aftaler på affaldsområdet modvirkes stærkt af den dårlige styring og manglende

gennemskuelighed samt i visse tilfælde af korruption".

Foreningslivet overtager opgaven

Når foreningslivet overtager opgaver, der kunne ligge hos det offentlige, giver det hovedbrud. Det har nemlig vist sig, at de manglende offentlige løsninger af problemet med affaldet har ført til, at mere eller mindre velorganiserede foreninger tager sig af det.

Selvmodsigelsen i problemet er svær at få væk: Jo mindre det offentlige er til stede, jo mere går foreningerne sammen om at løse problemerne; men jo mere de gør det, jo mere fritager de staten for dens forpligtelser.

En løsning kunne være et samarbejde mellem disse to forskellige aktører. Dette kunne fremmes gennem folkets påvirkning af, ja endog pression mod politikerne, for at få dem til at overtage affaldshåndteringen.

FN konstaterer: "Der bliver stadig større afstand mellem politikere og lovgivning og så den måde, hvorpå affaldshåndteringen foregår i praksis, dels på grund af konstante kapacitetsproblemer og fraværet af indretninger, der kunne gøre det muligt at styre de forskellige affaldsstrømme. De store investeringer og den nødvendige know-how, der skal til for at overvinde kapacitetsproblemet, står endnu ikke til rådighed".

Manglende infrastruktur

Det allestedsnærværende store problem i Afrika med infrastrukturen, specielt på landet, bidrager også til problemet med den dårlige samfundsstyring af affaldshåndteringen.

FN påpeger således:

”Der findes praktisk taget ikke nogen infrastruktur til affaldshåndtering i landområderne i Afrika. Det haster med at forbedre infrastrukturen for at begrænse fordyrelsen af renholdelsestjenester og dermed også mindske fattigdommen og afvandringen fra landområderne”. Har man ikke faste eller midlertidige affaldspladser, som lever op til forskrifterne, forsvinder alt affald til affaldspladser, der ikke lever op til reglerne og dermed nemt kommer til at udgøre en alvorlig trussel mod lokalbefolkningens helbred, mod kvæget og mod grundvandet.”

Skabelse af værdier ud fra affaldet – en udfordring

Lossepladser mangler altså, eller de er overbebyrdede, og der er ikke for øjeblikket nogen klar skelnen mellem affald, der kan genudnyttes, og det, som ikke kan. Men det affald, som ville kunne omdannes til værdifuldt materiale, udgør faktisk 90 pct. af den samlede mængde og ville kunne genanvendes eller behandles, hvis arbejdet blev hensigtsmæssigt organiseret. Men pladser til genanvendelse af affald er alt for sjældne. De fleste lossepladser er først og fremmest orienteret i retning af umiddelbart ”profitabelt” affald såsom glas, metal eller visse plasttyper.

”Den største hindring for at komme i gang ligger i at få etableret tilstrækkelig store kapaciteter, således at en miljøvenlig forvaltning af affaldet bliver mulig. Fremskridt i så henseende hæmmes af manglende finansieringsmuligheder og manglende adgang til den relevante teknik.

Lokale borgerinitiativer

Over for alt dette negative finder man alligevel også lys for enden af tunnelen m.h.t. affaldshåndteringen i Afrika i form af nyskabende initiativer. Således har sammenslutninger som

AJADD, Caritas og også CERVALD en målsætning om genudnyttelse af affaldet i en rentabel og vedvarende ramme, som både gavner miljøet og den lokale økonomi og sundhed.

AJADD – indsamling og sortering af affald

AJADD (*l'Association Jeunesse et Actions pour le Développement Durable = Ungdomsforeningen for Aktioner for Bæredygtig Udvikling*) opstod i 1996 på initiativ af unge mennesker i Burkina Faso med hjælp fra borgmesteren i Kaya. Dens hovedformål er at bidrage til en forbedring af levevilkårene for folk på landet og i byerne ved at introducere nyskabende og varige aktiviteter inden for affaldshåndtering og miljø.

Siden starten i 2012 har Autre Terre støttet AJADD med at indrette et system til indsamling og sortering af affaldet i Kaya. Nærmere betegnet gør man allerførst befolkningen opmærksom på problemet med affaldet gennem anskueliggørelser og besøg i folks hjem. Herefter tilbydes de en affaldsordning, der går ud på, at de mod betaling af én euro om måneden får tømt deres affaldsspand to gange om ugen (*spanden stilles til rådighed af AJADD*). Affaldet køres så til en sorteringscentral, der opdeler affaldet i de forskellige arter.

I første omgang udnytter man kun den organiske del til kompost. På sigt skal flere dele inddrages. På de 9 måneder siden starten har 165 familier tilmeldt sig, dvs. 1.000 personer. De indkomne beløb får projektet til at hvile i sig selv: aflønning af indsamlerne, det oplysende og administrative personale og fornyelser af materiellet.

CERVALD

I de første år fra 2000 og frem udviklede man i Tchad en ny fremgangsmåde til genudnyttelse af plastposer:

(fortsættes side 12)

Caritas Kaolack: Fjernelse af urenhederne fra den hårde plastik
(foto: Benoît Naveau)

Affaldshåndtering i Vestafrika

(fortsat fra side 11)

De bliver smeltet og blandet med sand og formet til særdeles stærke fliser, der med fordel kan anvendes til vejbyggeri i stedet for cementfliser. Sådant et system byder på en række fordele: Lav kostpris (*billigere at dække en flade på den måde sammenlignet med tilsvarende dækning med cementfliser*), affald elimineres, begrænsede investeringer, ikke-forurenende fremstillingsproces (*hvis man kun smelter poser af polyætylen, der kun afgiver vanddamp og kultveilte*).

Processen er udviklet til fuld anvendelighed af CERVALD (*Centre d'Etudes et de Recherches pour la VALorisation des Déchets = Center for Studier og Forskning for Skabe Værdier af Affald*) i hovedstaden N'Djaména. Efterfølgende er den etableret i Niger og Bamako (*hovedstaden i Mali*) og senere også i andre lande i Afrika.

Caritas Kaolack – opskæring og salg af hårdt plastik

NGO'en Caritas har i Senegal i byen Kaolack indrettet et anlæg til forarbejdning af hårdt

plastikaffald (*dunke, møbler, baljer o. lign.*). Når man har fået det indsamlet (*og købt*) fra de forskellige samlesteder i byen, bliver det kørt til forarbejdningsanlægget, hvor det sorteres efter farve, skæres i stykker per håndkraft, vasket og så findelt ned til centimeterstørrelse.

Sækkene med det findelte materiale sælges så videre til en fabrik i Dakar, som så smelter det om og fremstiller genstande som f.eks. baljer, krus o. lign. Et sådant initiativ muliggør således genanvendelse i det uendelige af dette hårde plastik. Man er dog afhængig af en konstant forsyning med denne plastiktpe, som ikke just udgør hovedparten af det affald, der forekommer.

Kører det så bare? Det kan man ikke umiddelbart svare ja til i betragtning af den besværlige proces med at få anlægget til at køre rundt. Det koster faktisk en del at forny klingerne i opskæreren, og ofte har man strømafbrudelser.

Heller ikke på langt sigt er der nogen garanti for, at denne konstruktion kommer til at hvile i sig selv. Men under alle omstændigheder åbner der sig hermed nye perspektiver m.h.t. genudnyttelse af plastik.

Igangsættelsen af projektet for affaldshåndtering i Kaya i Burkina Faso, jf. side 11
(foto: Autre Terre's regionale koordination for Vestafrika)